

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ЕТНОКУЛЬТУРИ, ЕТИКИ Й ЕСТЕТИКИ ТА ХУДОЖНЯ ПРАКТИКА МИКОЛИ ПИСАНКА

(до 105-річчя від дня народження)

Нова європейська епоха в історії України нині окреслена багатьма вкрай потрібними перетвореннями в суспільному житті, і це справедливо.

Європейська перспектива нашої держави активізувала й зацікавлення українців своєю історією, культурою, обрядовістю, народним мистецтвом, ремеслами, що мають глибинне коріння і висновуються ще з трипільських часів, Кам'яної Могили, Мізина... Стали актуальними для широкої громадськості книга-есей **Сергія Плачинди** “Лебедія”, нарис-дослідження у двох книгах **Василя Скуратівського** “Святвечір”, наукові пізнавальні нарис в трьох книгах професора **Василя Шендеровського** “Нехай не гасне світ науки” та інші патріотичні видання. Етнокультурне спрямування проектів у соціумі дає змогу розширити кругозір українців, надати нових орієнтирів у їхньому розвитку на основі національних цінностей і художніх традицій.

З огляду на актуалізацію сучасних викликів на шляху України до європейської спільноти народів постає питання — з якого етнічного ґрунту має висновуватися наша національна етнокultura. Адже в Європі найбільше цінують індивідуальність і неповторність культур народів, які становлять добровільне об'єднання, де немає утисків культур малочисленних народів, а навпаки, є їх підтримка і стимулювання розвитку. І ось тут для українського етносу може постати дилема: а чим же ми можемо бути цікаві європейцям і, насамперед, якою етнокультурною спадщиною ми вирізняємось серед інших культур? Адже безлика масова космополітична культура уже не може задовольняти потреби людини, розвинутої морально, яка має духовні потреби, естетичні смаки та Бога в душі.

Отже, етнокultura має базуватися на засадах історизму того етносу, який споконвіку проживає у певних територіальних межах. На території, де мешкає український етнос, з його заглибленим у безмежжя часу корінням, мала б бути й українська національна етнокultura, де домінує найперша її ознака — національна знакова символіка з притаманною тільки їй ритмічно-знаковою сутністю та українська мова як кодова субстанція, що має відбиток на ритмічних матричних особливостях організму людини на генному рівні, в тому числі зі сформованим еволюцією голосовим апаратом тощо. З огляду на проблемність мовного середовища слід зауважити, що ігнорування мови призводить не до гармонії, а до дисонансу біоритмів організму з довкіллям. Тобто, хвороби не тільки душі, а й тіла. З цього випливає, що мовне питання не таке вже й просте, це серйозний чинник здоров'я вже політичної нації, її конкурентоспроможності в сучасному світі. Отже, питання етнокultури пов'язане з мовним питанням найтіснішим чином, воно вимагає поглибленого вивчення, конкретного трактування складових культурної спадщини, аналізу того, як явище етнокultури співіснує з іншими викликами часу.

Одним із таких елементів культурної спадщини, а разом з тим і викликом часу є кризові явища в образотворчому мистецтві. Тому, якщо говорити у вужчому спрямуванні — художній творчості, то всеохопна його криза постала ще на рубежі XIX—XX століть. Тоді ж **Микола Бердяєв** 1918 року констатував: “Багато криз мистецтво пережило за свою історію. Переходи від античності до середньовіччя і від середньовіччя до відродження означилися такими глибокими кризами. Але те, що відбувається з мистецтвом в нашу

Микола Писанко. Автопортрет

епоху, не може бути назване однією з криз у ряді з іншими. Ми присутні при кризі мистецтва загалом, при глибинних потрясіннях у тисячолітніх його основах. Повністю згас старий ідеал класично-прекрасного мистецтва, і відчувається, що немає повернення до його образів. Мистецтво судомно намагається вийти за свої межі. Порушуються грані, що відмежовують одне мистецтво від іншого, і мистецтва взагалі від того, що не є вже мистецтвом...”

Окреслюючи на конкретному прикладі питання етнокультури і кризи мистецтва, варто звернутися до науково-педагогічної діяльності теоретика мистецтва і художника-практика **Миколи Миколайовича Писанка**. Саме на творчості цього подвижника, аналітичний погляд якого сягнув глибинних шарів, витоків і естетичних узагальнень народного мистецтва та впорядкування естетичної складової мистецтва професійного, може базуватися досвід взаємодії, проникнення і розвитку естетичної думки в соціумі. Основний критерій, за яким розглядаються напрацювання теоретика, — це співмірність викладених автором істин з практикою, їхня інноваційна потужність у становленні національної системи художньої освіти у початковій, середній та вищій її ланках. Означені напрацювання, чи радше відкриття, у галузі образотворчості, на нашу думку, здатні покласти край кризовим явищам у мистецтві й, насамперед, у національній образотворчості.

Наукові дослідження Миколи Писанка стосувалися багатьох проблем образотворчої мови у рисунку, живописі, композиції. Він доклав чимало зусиль до узагальнення знань з візуального сприйняття руху ліній і плям у композиції картинної площини.

У його теорії картина розглядається не як звичайна симетрична геометрична площина, а як енергетично-просторова конструкція, у якій лівий і правий бік мають різний вплив на глядача і генерують у його свідомість різні емоційні відчуття, що матеріалізуються у сприйнятті твору, як минуле, теперішнє і майбутнє та рух енергій, ліній, плям і кольору в глибину і з глибини простору композиції. Писанко відкрив закономірність сприйняття психологічної дії на глядача певних енергетичних зон (чи полюсів) картинної площини. Він пояснював вплив таких зон

Традиції народного стилю

Гайдамака

на енергетику зображення, як у композиції твору, так і поза межами картини, тим, що відповідно до емоційного забарвлення та психологічних установок сприйняття твору мистецтва глядачем відбувається енергетичний емоційний сплеск через концентрацію когерентного поля певного ритмічного естетичного ключа.

Надзвичайно важливим у сприйнятті композиції Микола Писанко вважав розуміння і відчуття об'ємів і контробр'ємів, так званих пуансона і матриці, у побудові твору мистецтва. Позаяк контробр'єм могутніший за об'єм, то наріжним каменем цієї його науки є використання конструктивних тяг з контробр'єму на об'єм та поняття про ритмічні естетичні ключі у побудові структури композиції. Ритмічні естетичні ключі дають змогу побудови твору мистецтва відповідно до настроєвого сприйняття довкілля художником. В аналітичній роботі творчої особистості художній образ при цьому можна виокремити графічно через його риси — **НАЙМЕНШЕ, АСОЦІАТИВНЕ, НАЙБІЛЬШЕ**, що є динамічним стереотипом і відкриттям нової якості структури композиції, тобто ритмомелодики ліній і плям за силою.

Його яскраві образні дослідження у побудові колірної гармонії і видів колориту варті уваги ще й як безпосередньо-практичні ілюстрації й настанови молодим художникам. Взаємовідношення кольорів між собою у його наукових дослідженнях, наче пуансон і матриця, накладаються на емоційне забарвлення у сприйнятті кольорів мистцем і глядачем. У Писанка корпускула кольору *“дихає і тріпоче, сумує і*

радіє”, а ще колір *“вболіває і буває агресивним”*, заспокоює і дає надію, а фіолетовий колір у нього — це колір мудрості, який об'єднує усі кольори... Писанко опрацював теорію білого і чорного кольорів — білого, як такого, що підсилює загальний колірний лад твору; і чорного, який завжди має певний відтінок. У зображеннях білої і чорної блискавок — біла рухається постійно і сприймається у часі як мить, тоді як чорна замирає. Мистець вбачав у білому кольорі рух угору, а в чорному — тяжіння вниз, бо коли зображення чорного угорі, він впливає у композиції як дисонанс і непевність у чомусь.

Микола Писанко залишив нам метод аналізу твору мистецтва та розуміння і емоційне сприйняття художнього образу через його прояви (риси). Аналіз твору в мистця проявляється і досліджується через вияв структури композиції: цілісність, фрагментарність, рапортність; а побудова — розвиток, системність, схема, що акцентує увагу на головному і другорядному, — вхід, кульмінація, вихід, де відбувається узгоджене перетікання та ритмотворення споріднених елементів художньої форми.

Мистець наголошував, що найбільшим чинником інтуїтивного входження в нову якість творчого процесу є робота душі художника у взаємодії з навколишнім середовищем, природою. Він радив спостерігати і черпати ритмічно-мелодійний настрій саме від природи — це ритми хмар, вітру, річок, озер, хвиль, скель, гір, дерев, ланів, стежок, шляхів, настроєві ритми весни, літа, осені, зими тощо. З безлічі мелодійних ритмів природи у Миколи Писанка викристалізовано декілька інтуїтивних візуальних слідів-вражень, ритмів (матриць) згаданого динамічного стереотипу сприйняття мелодії довкілля, що викликають резонанс і відчуття ритму та накладаються на побудо-

Думи мої, думи

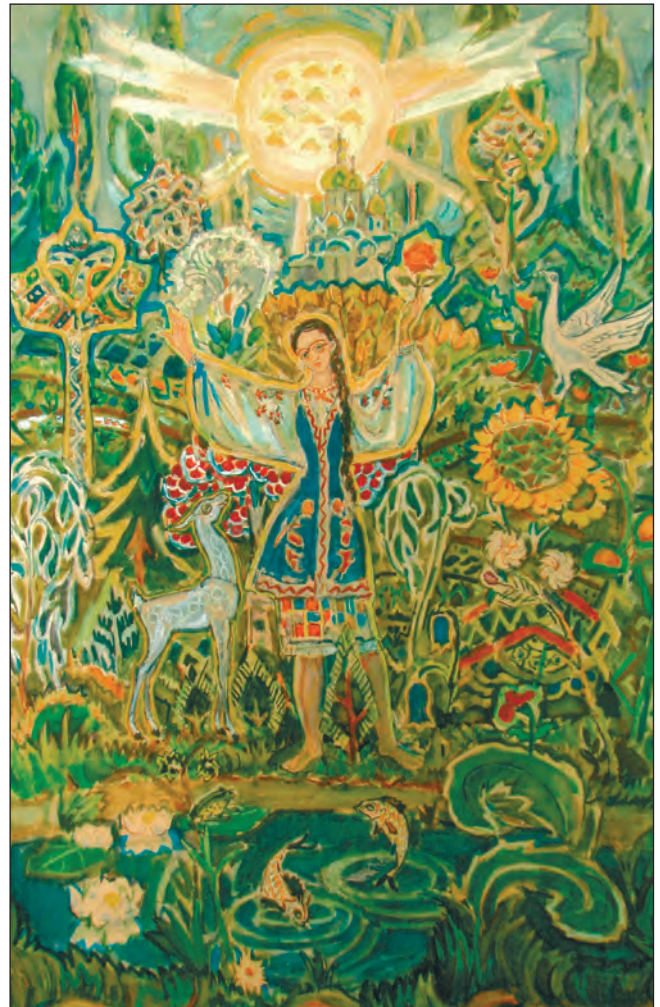
Кармелюк

ву композиції, зокрема камінно-важкий ритм (П), оксамитово-пружний ($\cap$), мармурово-витончений (Λ) та похідні від них — це і є згадані естетичні ключі, введені теоретиком до наукового обігу, — БАСОВИЙ (низький), БАРИТОНАЛЬНИЙ (середній), ТЕНОРОВИЙ (високий). При побудові структури композиції твору мистецтва, як зауважував теоретик, має домінувати один із ритмічних ключів, який може містити й інші ритми-мелодії, але в другорядній ролі. Означене трактування сприйняття художником довкілля та конструктивної побудови композиції накладається як матриця на ритмічні закономірності побудови структури творів у різних видах мистецтва. Це може бути як в образотворчому мистецтві, так і в архітектурі, хореографії, театрі, телевізійному та кіносюжеті — в усіх видах мистецтва візуального сприйняття.

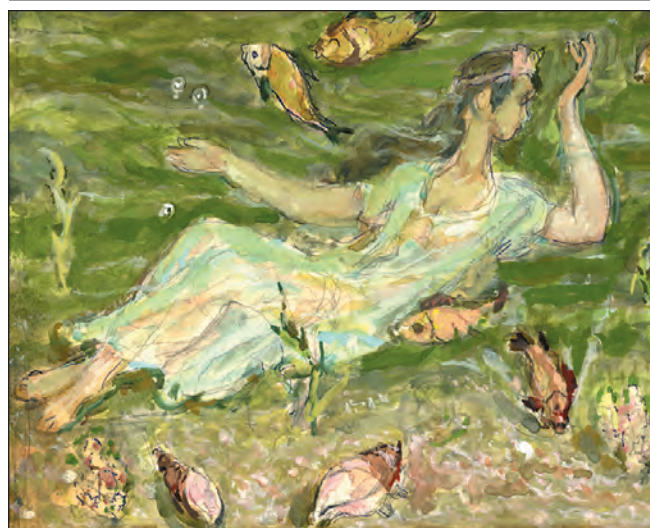
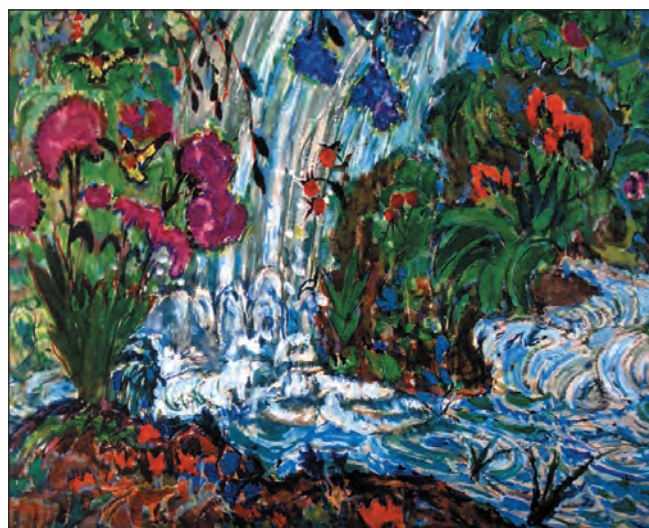
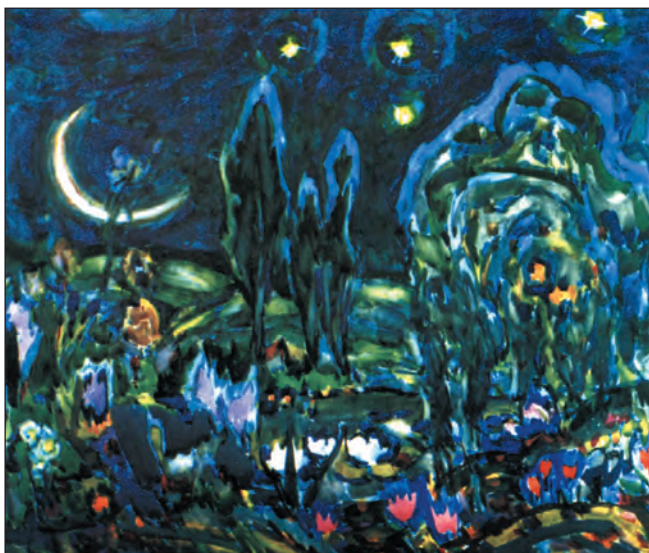
Усвідомлюючи світоглядно епоху початку 1960-х років минулого століття, епоху хрущовської “відлиги”, коли свіжий вітер змін і оновлення суспільного життя увірвався і в царину мистецтва, відкидаючи соцреалістичні догми і стереотипи, ми сповнюємось почуттями гордості і вдячності за той неоціненний доробок Миколи Миколайовича в галузі художньої освіти, який він презентував національній культурі. Цього великого гуманіста і подвижника, художника і педагога, теоретика національного мистецтва можна назвати світоглядним очільником мистецького шістдесятництва в Україні.

На жаль, 7 березня 1996 року Микола Писанко упокоївся, залишивши нащадкам свій науковий доробок, дивовижні відкриття в галузі мистецтва. Мешкаючи від 1958 року в Генічеську, на Херсонщині, Микола Писанко своїми творчими пошуками, глибоким проникненням у сутність художніх явищ привертав до себе паломників, зацікавлених у пізнанні мистецьких істин. У ті роки Генічеськ перетворився на мистецьку Мекку, де слухали лекції як молоді художники, студенти, так і визначні майстри пензля.

Микола Писанко, як подвижник і ентузіаст педагогічної справи, блискуче виступав з лекціями, доповідями з образотворчості з єдиною метою — донести до широкої громадськості свою грандіозну теоретичну працю, небачений досі інструмент естетичного пізнання світу. Він читав лекції в Академії наук, Спільноті художників України, КДХІ. У 1962 році в Жовтневому палаці культури в Києві спочатку під патронатом комітету комсомолу запрацював Клуб творчої молоді “Сучасник”. Але клуб вийшов з-під цієї опіки і переріс у неформальний національно-патріотичний рух, який очолили *Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Микола Вінграновський, Михайлина Коцюбинська, Алла Горська, Віктор Зарецький*. Клуб відвідували й інші шістдесятники — *Петро Засенко,*

Рай на Україні. 1960-ті роки

Лесь Танюк, Веніамін Кушнір, Олександр Шмаков, Віталій Губенко та інші, небайдужі до національної культури молоді люди. В оргкомітет клубу від передового студентства КДХІ були обрані *Петро Собко* і *Микола Малишко*. У цьому клубі влаштовували творчі вечори, мистецькі лекції, дискусії, художні виставки. Саме тут Микола Писанко читав свої вибухові лекції, які збирали силу-силенну молоді, і усі, затамувавши подих, слухали незвичні відкриття й нові демократичні світоглядні обрії українського мистецтва. Отримати знання з образотворчості в Генієсеськ неодноразово навідувалися незабутні *Алла Горська* і *Віктор Зарецький*, наголошуючи, що саме тут вони отримали ґрунтовну академічну освіту. А ще вони допомагали Писанку матеріально — художніми матеріалами, грошовими переказами тощо. Збереглась цікава світлина, що засвідчує світоглядну спорідненість та щирі стосунки *Алли Горської* та *Петра Засенка* (світлина виконана на Великдень у селі Любарцях на Київщині в кінці 60-х років минулого століття). У Любарцях, на малій батьківщині *Засенка* у його матері Насті Прокопівни, тоді гостювали відвідувачі клубу “Сучасник”, знамениті бандуристи брати *Литвини, Василь* і *Микола*, та інші однодумці. Неодноразово навідувалися в Любарці й *Григор Тютюнник, Микола Виноградський, Дмитро Павличко* та дивувалися вишивками тієї мудрої жінки. *Алла Горська* разом із *Лесем Танюком* були активними організаторами Клубу творчої молоді “Сучасник” у Києві.

У 1960-х роках знали й цінували науково-теоретичні праці Писанка та підтримували ідею їхнього видання не тільки відомі художники України, а й майстри пензля Росії, Латвії, Естонії. Теоретичні пошуки Миколи Писанка в галузі образотворчості зацікавили таких всесвітньовідомих майстрів російського мистецтва, як *О. Дейнека* та *Ф. Решетников*. Академія мистецтв колишнього Союзу, зокрема її віцепрезидент *Решетников*, наполягали на виданні в Україні теоретичних матеріалів Писанка з проблем художньої освіти й виховання підростаючого покоління. У молоді роки Микола Писанко був у дружніх стосунках з *С. Отроценком*. 1965 року, перебуваючи на пленері у Криму, зустрічався з всесвітньовідомим футуристом *Давидом Бурлюком*, вихідцем з України, соратником *Маяковського* і *Хлебникова*.

Бурлюк високо оцінив звернення автора до емоційної ритмомелодики та поетизації художнього образу в творі мистецтва як творчого методу художника. Протягом 1960-х—1970-х років М. Писанко виступав із лекціями, які супроводжувалися представленням і виставками ілюстративного матеріалу в багатьох містах колишнього Союзу: Москві, Казані, Вільнюсі, Таллінні, Тарту, Києві, Харкові, Житомирі, Херсоні, Сімферополі тощо.

Наводимо думку головного вченого секретаря Національної академії мистецтв України, академіка *М. Криволапова*, яку він висловив у статті, присвяченій Миколі Писанку, в журналі “Вітчизна” (№ 1—2 за 2001 рік, с. 143): “Починаючи від 1960 року, художник Микола Писанко неодноразово виїздив до Прибал-

Мадонна. 1933 р.

тики з циклом лекцій “Про мову образотворчого мистецтва”, які він читав для художників і студентів художніх навчальних закладів. Ще 1960 року художники і мистецтвознавці **А. Пілар** (відповідальний секретар Співки художників Естонії), **О. Раунам** (заст. директора Талліннського художнього інституту з наукової частини), **Е. Кузік**, професор цього ж інституту, в своїх письмових відгуках відзначали новаторство і оригінальність досліджень художника. Ось що писав у своїй рецензії на книгу М. Писанка естонський вчений **Георг Руубер**: “...у нас і за кордоном вийшла значна кількість книг і монографій, присвячених закономірностям психології і психофізіології, а також іншим проблемам художнього сприйняття (Волков,

Спів пташки

Арінгайм, Мольт, Пастор, Тернер та ін.), але, і це головне, в них відсутні такі необхідні для художника конкретні ілюстрації і роз’яснення, які вносять чіткість і ясність у викладенні теоретичних абстракцій”. І далі: “З повним правом можна стверджувати, що, надрукувавши дослідження М. Писанка, наша країна отримає дуже необхідне, цікаве і оригінальне видання, яке буде корисне усім, хто вивчає живопис і прикладне мистецтво”. Треба наголосити на тому, що художники і мистецтвознавці Балтії першими звернули увагу та оцінили новизну й унікальність теоретичного доробку українського художника. За їхнього сприяння, в Естонії, у містах Таллінні, Тарту неодноразово експонувались твори М. Писанка на персональних виставках, фахівці захоплено відзначали своєрідність та оригінальність українського майстра пензля, що відображено відгуками і на сторінках естонської преси. Характерною світоглядною основою теоретичної творчості художника, вже в той час, стала антитеза “соціалістичному реалізму” — це стало новою естетикою як звернення до колористичних можливостей самого живопису, народного мистецтва та засад українського національного Духу.

Окрім значного теоретичного доробку мистця, те- ки-томи якого не вміщала книжкова шафа (!), залишилися малярські твори (акварель, гуаш, авторська техніка, олія), графіка. Прикро констатувати, що це унікальне надбання національної культури не видане в повному обсязі. Складність полягає в тому, що

Захоплення

ілюстративний матеріал художника розпорошений по музеях і приватних колекціях в Україні й за кордоном, зокрема в Росії та країнах Балтії. Під час суттєвого похолодання в суспільно-політичному житті України, коли “відлига” взялася “приморозками”, почалися утиски прав і свобод людини з боку тоталітарної держави. Замовчуваний і переслідуваний в епоху тоталітаризму, Писанко був виключений зі Співки художників із формальною мотивацією — за неучасть понад п’ять років у виставках. Проте справжня причина, через яку піддали обструкції тео-

Юрій Шевченко

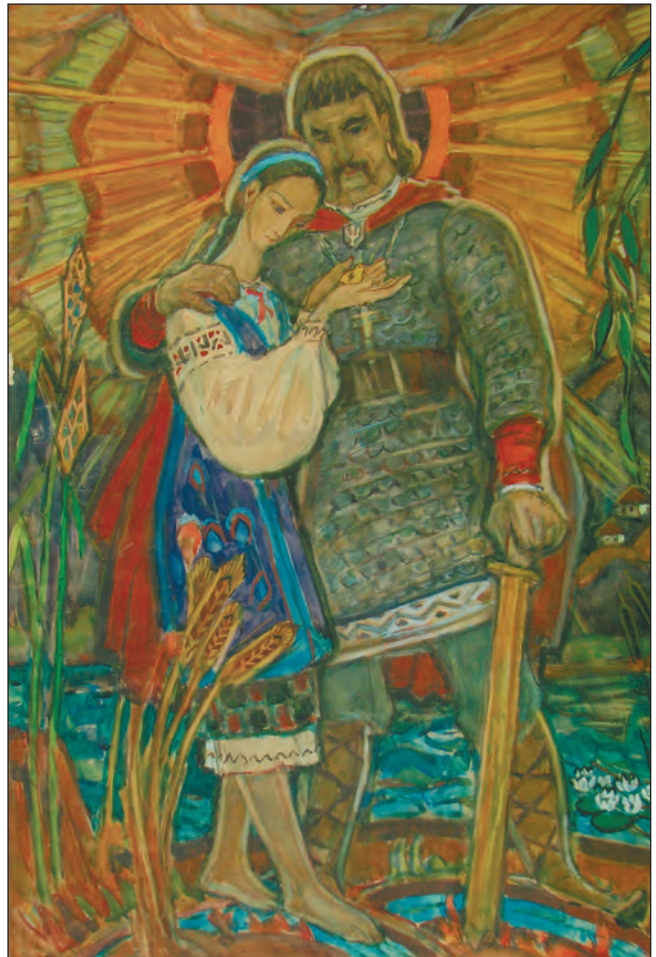
ретичну творчість Писанка, була глибшою... Вона закорінена в несприйнятті й критиці художником методу “соцреалізму”, тематичної совкової практики ідеологічних агіток та натуралізму в мистецтві. В скрутний для Миколи Писанка час переслідувань усе ж знайшлися мистці, які його підтримували. Зокрема, **Карпо Трохименко, Олександр Сиротенко, Євген Волобуєв, Олександр Будников, Іван Макогон, Василь Забашта, Михайло Криволапов, Василь Гурін, Микола Титов, Віталій Губенко, Микола Черенюк** й інші відомі художники.

Микола Писанко був людиною наполегливою і цілеспрямованою, козацької статури, зо два метри на зріст, з долонею, як дві долоні звичайної людини. У справі видання науково-теоретичного матеріалу та відновлення справедливості він звертався до різних інстанцій, зокрема і до керівних органів колишнього Союзу, до Академії мистецтв, Міністерства культури, Спілки художників, а під час “*перебудови*” безпосередньо й до **Михайла Горбачова**. Реагуючи на звернення Писанка до авторитетних інституцій, зважаючи на широкий розголос, із Києва була направлена державна комісія на чолі з професором **Василем Забаштою** для вивчення і експертної оцінки теоретичного доробку й ілюстративного матеріалу художника. Державна комісія, ознайомившись із його доробком, дійшла висновку, що теоретичні напрацювання Писанка є цінним матеріалом, відкриттям у галузі образотворчості нових, незведаних шляхів світового рівня. Комісія рекомендувала видати посібник у двох частинах: “Рух, простір і час в образотворчому мистецтві” й “Теорія колірної гармонії”.

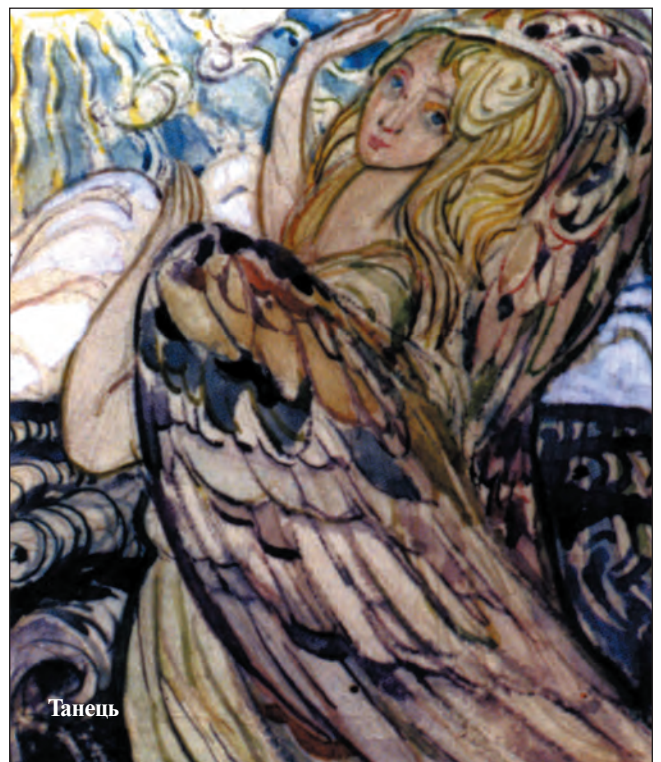
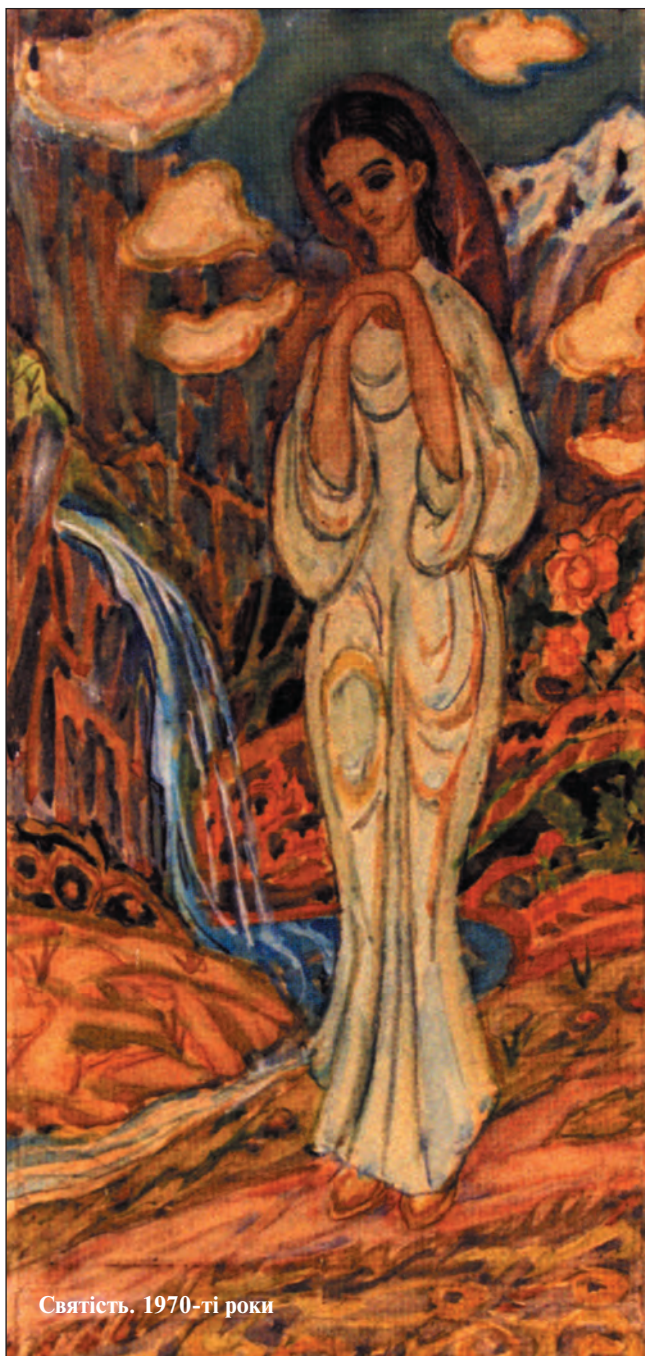
В епоху горбачовської “*перебудови*”, наприкінці 1980-х років, після завершення роботи державної експертної комісії, Микола Писанко був поновлений у Спілці художників. Але тільки в незалежній Україні 1995 року видавництвом “Вища школа” була опублікована перша і єдина книга мистця “Рух, простір і час в

образотворчому мистецтві” ще за життя автора. Виходу в світ “*першої ластівки*”, як з любов’ю називав свою першу книгу Микола Писанко, посприяло звернення 12 відомих художників, професорів, академіків до тодішнього міністра культури **Івана Дзюби** на підтримку видання теоретичних матеріалів художника. Виходу в світ книги “Рух, простір і час в образотворчому мистецтві” також посприяли завідувачі кафедр Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури: живопису і композиції **В. Гурін**, мистецтвознавства **М. Криволапов**, реставрації **М. Титов** та художник **М. Шкаранута**. Академік **В. Гурін**, як учень М. Писанка ще з Сімферопольського художнього училища ім. М. Самокиша, нині успішно використовує теоретичні напрацювання художника в процесі навчання студентів та аспірантів академії. В журналі “Образотворче мистецтво” (№ 1—2 за 2000 рік, с. 33) вміщено інтерв’ю мистецтвознавця **І. Бугаєнка** з професором, народним художником України, дійсним членом НАМ України **В. Гуріним**, в якому є вислови про творчість Миколи Писанка.

Ігор Бугаєнко: “Свого часу до видавництва “Мистецтво” (я тоді був завідувачем редакції видань образотворчого мистецтва) надійшов рукопис Миколи Писанка “Мова образотворчого мистецтва” — дослідження унікальне й своєрідне. Однак, при всьому бажанні, ми не змогли тоді видати цей твір через необхідність

Ніжність. Із серії “Київська Русь”. 1960-ті роки

Кумир сім'ї. 1980-ті роки

Любовання й енергія

Надхненість

Різні бувають матері

Етюд. Сонце

грунтовного доопрацювання і великий обсяг. Здається, нині ці матеріали знаходяться в академії. Яка їхня доля?”. **Василь Гурін**: “Про цю неординарну багаторічну працю Миколи Писанка слід сказати окремо. Його особисто знали багато мистців та студентів. Слухали його лекції в художньому інституті, у Спілці художників. Цей твір і донині поки що в рукописі. Видання його стане подією в світі образотворчої літератури. Як у музиці — свої теоретичні засади гармонії, так і в образотворчості має бути тільки їй притаманна мова: образ кольору та його емоційність, пластика кольору й тону, ритм, побудова гармонії та кольору — все те, що зветься “мовою” мистецтва, глибоко розкривається в цьому науковому творі. Частина цієї праці — “Рух, простір і час в образотворчому мистецтві” — була видрукована 1995 року...”.

Про Миколу Писанка висловилися й інші учні та колеги-художники в журналі “Вітчизна” № 1—2 за 2001 рік, зокрема **Віталій Губенко** (с. 141) та **Микола Черенюк** (с. 144). Художник **В. Губенко**: “З Миколою Писанком я познайомився в 1952 році в Миргородському керамічному технікумі. Микола Миколайович був для

нас авторитетом не лише в мистецтві, але й у житті. Таємниць від нього у нас не було. З тими, у кого бували проблеми, він часто й довго розмовляв наодинці, побатьківськи турбувався про кожного. Ходили регулярно на природу, писали етюди. Микола Миколайович за найменшої нагоди викладав нам свої теоретичні погляди і знахідки. Він часто наголошував, що головне в житті — це бути порядною людиною, а тільки потім — митцем. На жаль, у Миргороді Микола Миколайович працював недовго — лише рік, але і цього для мене було досить, щоб його настанови стали дороговказом у житті і творчості. Мої з ним дружні стосунки мали продовження і в багаторічному листуванні”.

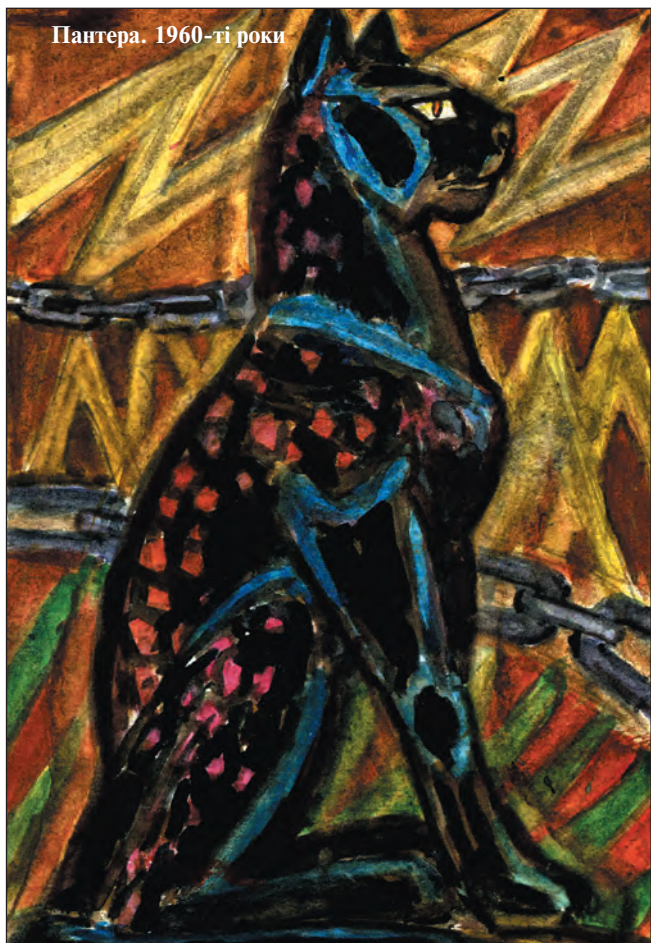
Завідувач художнього відділу Волинського краєзнавчого музею, художник **М. Черенюк**: “Мені довелося бувати в майстернях художників Любліна, Львова, Києва, Москви, Ленінграда, працювати у фондах музеїв, зокрема і в Третьяковській галереї. Досліджуючи архіви, довелося констатувати велику розпорошеність нашої культурної спадщини у світах. Утому числі — творчої спадщини М. Писанка. [...] Розпорошена, в більшості своїй не видана мистецька спадщина

Рисунки зі серії “Про тварин”

Пантера. 1960-ті роки

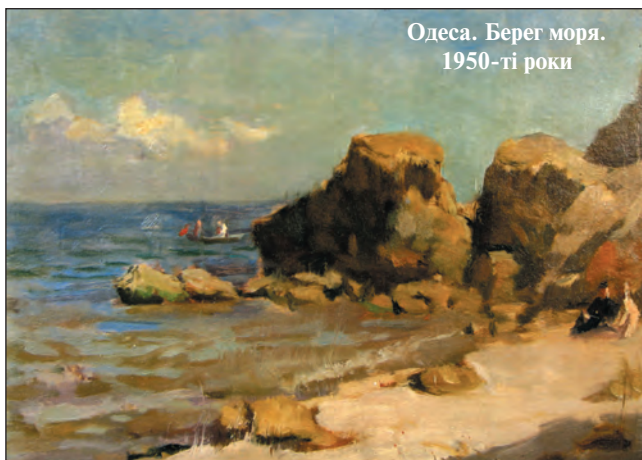
Одеса. Після грози.
1940-ті роки

Леопард. 1970-ті роки

Одеса. Берег моря.
1950-ті роки

**Поет Петро Засенко і художниця Алла Горська
на Великдень у с. Любарцях на Київщині.**

Кінець 1960-х років.

Світлина з архіву П. Засенка, публікується вперше

М. Писанка — це, безумовно, айсберг для сучасних і майбутніх дослідників. Не дивно, що московська демократична інтелігенція знала і цікавилася культурою України, зокрема і творчістю Миколи Писанка. Перебуваючи в Києві, мені доводилось проводити роботу з поповнення галереї новими надходженнями чи то з майстерень художників, чи з закуплених Міністерством культури та Спілкою художників творів. Від 1988 року Волинська картинна галерея репрезентує і творчість Миколи Писанка. Цього року кілька волинських художників перебували в митця у Генічеську і привезли на Волинь

його твори. Відвідуючи Київ, одного разу я натрапив на афішу виставки робіт М. Писанка у музеї Фотія Красицького, але вже придбати твори не було змоги через певні, не залежні від мене, обставини”.

Автору цих рядків 1988 року довелося побувати згуртом художників у майстерні художника в Генічеську і доторкнутися до живильного джерела відкриттів Миколи Писанка в образотворчості. Микола Миколайович як великий просвітитель-педагог щедро віддавав свої теоретичні знахідки студентам, обдарованій молоді, художникам. Спілкуючись з молоддю, мистець зауважував: *“Я намагаюся зберегти у своїй творчості щирість дитинства і світ краси природи, що є для мене диво-дивне. Також дивно, коли зненацька з’являється доброта в душі людини. Вона для мене як свічка в темнім храмі”.*

Саме під час тих відвідин у щирій бесіді художник оповів дещо про своє нелегке життя. З його розповіді, уперше він побачив світ 20 січня 1910 року в м. Олександрія Єлисаветградської губернії (тепер Кіровоградщина). Батько його служив офіцером царської армії. Мати була родом із Росії. Відвідував хлопець гімназію, молодшу підготовчу групу. Під час голоду 1921 року помер батько. Матері важко було утримувати родину з 4-х дітей, тому й віддала сина до дитячого будинку. Про своє козацьке походження і родинні традиції хлопець знав від дідуся, який був родом з Черкас. Пристрасть до малювання майбутній художник виявив у ранньому дитинстві, він намагався зображати природу, птахів, тварин, людей. Виховуючись у дитячому будинку, закінчив школу робітничих підлітків. Працював ливарником на заводі, а водно-

Зустріч випускників з нагоди 25-річчя закінчення Миргородського керамічного технікуму 1982 року. Серед тих, що стоять, третій ліворуч — Віталій Губенко, шостий — Микола Писанко. Світлина з архіву В. Губенка, публікується вперше

час відвідував курси підготовки до вступу у вищий навчальний заклад. Згодом вступив до Одеського художнього інституту, який закінчив 1936 року за спеціальністю художник-живописець. Творчу біографію розпочав на посаді наукового співробітника художнього музею Одеси. В 1941 році пішов на фронт, був тяжко поранений, контужений і став інвалідом війни I групи. Тривалий час лікувався у польовому шпиталі в Сталінабаді (Душанбе).

У різні роки викладав фахові дисципліни в художньому училищі Душанбе (до середини 1952 р.), керамічному технікумі в Миргороді (1952—1953 рр.), художньому училищі імені М. Самокиша в Сімферополі (1953—1958). У цей період Микола Писанко був обраний заступником голови Кримської обласної організації Співки художників України. Від 1958 р. мешкав у Генічеську, щоб мати змогу завершити свою теоретичну працю з проблем образотворчого мистецтва. У газеті «Вестник Приазовья» за 19 листопада 1992 р. опубліковано матеріал про Миколу Писанка з його словами: «Я вірю в розум і, сподіваюся, знайдуться в Україні люди, котрі доведуть справу мого життя до кінця».

Підсумовуючи творче життя Миколи Миколайовича як неординарної особистості, можна наголосити, що його невтомна творча діяльність на ниві художньої освіти й естетичного виховання підростаючого покоління — це неоціненний набуток національної культури. Цей великий гуманіст і працелюб окреслив художню творчість і високе мистецтво, етику поведінки і естетизацію мислення національно свідомої людини, як засоби протистояння злу та руйнуванню духовності. Кредо і творче горіння Миколи

Микола Писанко. Автопортрет, бл. 1941 р.

Писанка — це велике подвижництво в ім'я новітнього мистецтва європейської України. Він, як людина нової європейської доби, вручив нащадкам небачений теоретичний інструмент пізнання і перетворення навколишнього світу за законами гармонії і краси, котрі він озвучив як мистецтво життя, що гряде в новому суспільстві знань і є обнадійливим чинником здоров'я української нації. ■

Микола Дьомін,
мистець, член Національної спілки
художників України

Микола Писанко і Микола Титов у садибі біля майстерні художника в м. Генічеськ на Херсонщині, 1985 р. Світлина з архіву М. Титова, публікується вперше

Література

Дьомін М.В. Новий ренесанс Миколи Писанка: До 90-річчя від дня народження // Літературна Україна. — 6 січня 2000 р. — № 1 (4965).

Дьомін М.В. Новий ренесанс Миколи Писанка: До 90-річчя від дня народження // Образотворче мистецтво. — 2000. — Ч. 1—2.

Дьомін М.В. Мистецька Ойкумена з берегів Меотіди // Вітчизна. — 2001. — Ч. 1—2. — С. 139—144; іл.

Дьомін М.В. Феноменологія нового мистецтва Миколи Писанка: До 95-річчя мистця // Сучасність. — 2005. — Ч. 1. — С. 120—123; іл.

Дьомін М.В. Моральне і творче кредо Миколи Писанка: До 100-річчя мистця // Образотворче мистецтво. — 2010. — № 2—3. — С. 103—105; іл.

Малявка А.А. Язык изобразительного искусства Н.Н. Писанко. — Мелитополь: Издательский дом МГТ, 2008. — 96 с., іл.

Писанко М.М. Рух, простір і час в образотворчому мистецтві. — К.: Вища школа, 1995. — 63 с., (16) арк. іл.

Пихуля В.М. Художник Николай Писанко. — Сімферополь: Поли ПРЕС, 2008. — 32 с.

Бердяев Н.А. Кризис искусства. — М.: СП Интерпринт, 1990. — 48 с.